

«Халық» сақтандыру компаниясы» АҚ
Директорлар кеңесінің шешімімен
БЕКІТІЛГЕН
2020 жылғы 27 мамырдағы
№ 170 хаттама

**Теміржол көлігін ерікті сақтандыру
ЕРЕЖЕСІ
«Халық» сақтандыру компаниясы» АҚ**

1. ЖАЛПЫ ЕРЕЖЕЛЕР

1. Осы Теміржол көлігін ерікті сақтандыру ережесі (бұдан әрі – Ереже) Қазақстан Республикасының заңнамасына, «Халық» сақтандыру компаниясы» АҚ ішкі нормативтік құжаттарына сәйкес әзірленген және сақтандырудың шарттарын, Теміржол көлігін ерікті сақтандыру шартын (бұдан әрі – Сақтандыру шарты) жасасу, сүйемелдеу және орындау тәртібін реттейді.

2. Осы Ережеде қолданылатын түсініктер:

1) **апат** – теміржол көлігінің соқтығысуы, оның магистралды, станциялық, кірме жолдарда немесе мемлекеттік-жекеше серіктестік шарттары бойынша теміржол жолдарында, оның ішінде, концессия шарттары бойынша да, жолдан шығып кетуі, олардың салдарынан адамдар ауыр дене жарақаттарын алған немесе теміржолдың жылжымалы құрамы, арнайы жылжымалы құрамы күрделі немесе іргелі жөндеу көлемінде зақымдалған оқиғалар;

2) **Пайда алушы** – Сақтандыру шартына сәйкес сақтандыру төлемін алушы болып табылатын тұлға;

3) **теміржол көлігінің апат болуы** – теміржол көлігінің толық қирауы немесе Сақтанушы (Сақтандырылушы) үшін қайтарылмас шығын (толық апат болу) не теміржол көлігін жөндеу (қалпына келтіру) экономикалық жағынан мақсатсыз (толық конструктивті апат болу);

4) **теміржол көлігі** – өздерінің конструктивтік және техникалық сипаттарына қарай теміржол жолдары бойынша қозғалуға икемді құралдар, машиналар мен механизмдер, оның ішінде, жанар-жағар майды және басқа жұмсалатын материалдарды қоспағанда, олардың ішкі үй-жайлары мен әрлемесі, қондырылған жабдықтар, керек-жарақтар мен бөлшектер;

5) **Сақтандырылушы** – оған қатысты сақтандыру жүзеге асырылатын тұлға;

6) **күйреу** – теміржол көлігінің соқтығысуы, оның магистралды, станциялық, кірме жолдарда немесе мемлекеттік-жекеше серіктестік шарттары бойынша теміржол жолдарында, оның ішінде, концессия шарттары бойынша да, жолдан шығып кетуі, олардың салдарынан адамдар қаза болған немесе теміржолдың жылжымалы құрамы, арнайы жылжымалы құрамы инвентарьдан шығарылатындай деңгейде зақымдалған оқиғалар;

7) **зақымдалу** – теміржол көлігінің конструкциясы тұтастығының оның апат болуына әкеп соқтырмайтындай болып бұзылуы;

8) **хабарсыз жоғалу** – жоғалған теміржол көлігінің (оның сынықтарының) орналасқан жері белгіленбеген және оны іздеу бойынша ресми құтқару операциялары тоқтатылған, ол туралы уәкілетті органның тиісті шешімі қабылданған ахуал;

9) **соқтығысу** – теміржол көлігінің автокөлік құралымен немесе басқа техникамен соқтығысуы, салдарынан теміржол көлігінің сақтандырылған құралдарының зақымдалуы немесе апат болуы;

10) **Сақтанушы** – Сақтандырушымен Сақтандыру шартын жасасқан әрекетке қабілетті жеке тұлға немесе заңды тұлға. Егер Сақтандыру шартымен өзгеше көзделмесе, Сақтанушы бір уақытта Сақтандырылушы болып табылады;

11) **сақтандыру мүддесі** – Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) тәуекелдерді болдырмаудағы және сақтандыру жағдайының туындауына жол бермеудегі мүліктік мүддесі;

12) **сақтандыру жағдайы** – басталуына орай Сақтандыру шарты сақтандыру төлемін жүзеге асыруды көздейтін оқиға.

Сақтандыру жағдайы ретінде қарастырылатын оқиға төменде аталған белгілердің бәрін (жинақтаушы сақтандыру шарты бойынша көзделуі мүмкін оқиғаларды қоспағанда):

- оның туындау ықтималдығын және кездейсоқтығын;
- оның туындауының нақты уақытына немесе орнына, сондай-ақ оның туындауы нәтижесінде болатын шығын мөлшеріне қатысты болжанбайтындығын;

- ол туралы тараптар немесе, ең болмағанда, Сақтанушы алдына ала білген немесе алдын ала хабардар етілген оқиғаның шарттың қолданылу шегінде сөзсіз және ол объективті түрде болуға тиіс қауіптің жоқтығын;

- оқиғаның туындауы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) мүліктік мүддесі үшін жағымсыз, экономикалық тұрғыдан тиімсіз салдарларының болуын;

- оқиғаның туындауы Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) еркімен және (немесе) ниетімен байланысты болмауын және пайда алу және (немесе) ұтыс алу (алыпсатарлық тәуекел) мақсатын көздемейтінін иемденуге тиіс;

13) **Сақтандырушы** – теміржол көлігін ерікті сақтандыруды жүзеге асыру құқығына лицензия алған, сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтанушыға немесе пайдасына шарт жасалған өзге тұлғаға (Пайда алушыға) шартта айқындалған соманың (сақтандыру сомасы) шегінде сақтандыру төлемін жасауға міндетті «Халық» сақтандыру компаниясы» Қазақстан Халық Банкінің еншілес ұйымы» акционерлік қоғамы.

3. Сақтандыру Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына сәйкес Сақтандырушы мен Сақтанушының арасында жасалатын Сақтандыру шартының негізінде жүзеге асырылады.

4. Осы Ережеге сәйкес жасалған Шарт бойынша теміржол көлігі сақтандыруға жатады.

Қосымша, Сақтандыру шарты бойынша теміржол көлігіне қондырылған жабдық, сондай-ақ Сақтанушының (Сақтандырылушының) сақтандыру жағдайы басталған кезде залалдың алдын алу немесе оны азайту бойынша шығарған шығындары сақтандырылуы мүмкін.

5. Сақтанушының (Сақтандырылушының) заңға қарсы мүдделері сақтандырылуға жатпайды.

6. Сақтандыру шартын жасасу кезінде тараптар осы Сақтандыру қағидаларының жекелеген ережелерін өзгертуі (алып тастауы) және (немесе) Сақтандыру шартын Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасына қайшы келмейтін басқа ережелермен толықтыруы мүмкін.

2. САҚТАНДЫРУ ОБЪЕКТІСІ

7. Сақтандыру объектісі – Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) теміржол көлігін иелену, оны пайдалану және (немесе) оған билік етуімен, сондай-ақ Сақтандыру шартында аталып өткен сақтандыру тәуекелдерінің басталуы салдарынан оны жоғалту (құрту) немесе зақымдау салдарынан теміржол көлігіне келтірілген залалдың өтемақысына байланысты мүліктік мүдделері.

8. Осы Ережеге сәйкес мыналар сақтандырылуы мүмкін:

1) тартымдық жылжымалы құрам (локомотивтер) – электровоздар, тепловоздар, паровоздар, газотурбовоздар, мотовоздар, автотристер және т.б.;

2) моторлы-вагонды жылжымалы құрам – электропоездың, дизельді поездың, турбопоездың, аккумуляторлы поездың, мамандандырылған өздігінен жүретін құрамдар, дрежиналар;

3) топтары бойынша жүк-вагон құрамы – жабық вагондар, платформалар, жартылай вагондар, цистерналар, рефрижератор және изотермалық вагондар, дәнді-дақыл тасушылар, цемент тасушылар, фитинг платформалар, битум тасушы платформалар, басқа мамандандырылған вагондар, оның ішінде, бункер түріндегі вагондар, транспортерлер, контейнеровоздар және арнайы жүк тиегіш түріндегі вагондар;

4) жолаушылар вагонының құрамы – купе вагондар, плацкарт вагондар, ұйықтайтын вагон, мейрамхана-вагон, қызметтік вагон, қызметтік-техникалық вагондар, пошта вагондары, багаж вагондары;

5) арнайы тағайындамалы вагондар – шеберхана-вагондар, қосымша және өрт сөндіргіш поездар.

9. Теміржол көлігі және оның негізгі сипаттамалары туралы мәліметтер Сақтандыру шартында көрсетіледі. Теміржол көлігінің бірнеше бірлігі сақтандырылған жағдайда, егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, сақтандыру әрбір бірлікке бөлек таратылады.

10. Егер сақтандырудың қандай-да бір бөлігінде сақтандыру өтемі, сақтандыру төлемі немесе қаржылық пайда Сақтандырушыны немесе оның органын БҰҰ-ның шешімдеріне, Қазақстан Республикасы, Еуропалық Одақ немесе АҚШ үкіметтерінің заңдары мен қаулыларына сәйкес қандай-да бір санкцияларға, тыйым салуларға немесе шектеулерге, сауда немесе экономикалық санкцияларға әкеп соқтырса, Сақтандырушы сақтандыру қорғанысын бермейді, сонымен қатар сақтандыру төлемдерін жүзеге асыру үшін немесе Сақтандыру шарты бойынша кез-келген басқа қаржылық пайда алу үшін жауап бермейді.

3. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ

11. Егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, сақтандыру жағдайы деп Сақтандыру шартында атауы бар, төменде көрсетілген оқиғалардың бірінің немесе олардың қиындасуының басталуы салдарынан сақтандырылған теміржол көлігін жоғалту (оның опат болуы), зақымдалуы танылады:

- 1) апат, күйреу, соқтығысу (сапарда және маневр жұмыстары кезінде де);
- 2) үңгіртаулардың опырылуы, көпірлердің қирауы, сымдардың үзілуі, бағандардың құлауы;
- 3) өрт, жарылыс, найзағайдың соғуы;
- 4) дүлей апаттар: жердің сілкінуі, боран, дауыл, су тасқыны, сел, қара құйын, көшкін, таудың опырылуы, бұршақ, қар көшкіні, қар басу, мұздақтың тұруы, жанартау белсенділігі, топырақтың отыруы;
- 5) үшінші тұлғалардың құқыққа қарсы әрекеттері: ұрлық, тонау, қарақшылық, теміржол көлігін қасақана зақымдау немесе құрту, бұзақылық, вандализм;
- 6) басқарылатын ұшу аппараттарының (олардың сынықтарының) немесе олардағы заттардың құлауы;
- 7) тиеу-түсіру жұмыстарының технологияларының бұзылуы.

12. Сақтандыру шарты бойынша қосымша Сақтанушыда (Сақтандырылушыда) Сақтандыру шартында қарастырылған сақтандыру жағдайларының салдарынан сақтандырылған теміржол көлігінің жоғалуына (опат болуына) немесе зақымдалуына байланысты төмендегідей шығындарының туындауы сақтандырылуы мүмкін:

- 1) апат болуына байланысты теміржол көлігінің қауіпсіздігін қамтамасыз ету шығындары;
- 2) сақтандыру жағдайының басталуы салдарынан қалпына келтіру шығындары;
- 3) іздестіру-құтқару жұмыстарын жүргізу шығындары.

Осы тармақта көрсетілген шығындарға қатысты жауапкершілік лимиті Сақтандыру шартында сақтандырылған теміржол көлігінің сақтандыру сомасынан проценттік арақатынаста белгіленеді.

13. Сақтандыру тәуекелдерінің, сақтандыру жағдайларының, олардың қиындасуының тізбесі Сақтандыру шартында белгіленеді.

14. Сақтандыру жағдайының басталғанын, сондай-ақ ол келтірген залалдарды дәлелдеу Сақтанушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) жүктеледі.

15. Егер сақтандырылған теміржол көлігін жоғалту (опат болуы) немесе зақымдау (жиынтығында):

- 1) Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру қорғанысының әрекет ету мерзімі ішінде;
- 2) Сақтандыру шартында көрсетілмеген сақтандыру аумағында;
- 3) Сақтандыру шартында көрсетілген бір немесе бірнеше сақтандырылған тәуекелдердің басталуы салдарынан орын алса, оқиға сақтандыру жағдайы деп танылады.

4. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЛАРЫНДАҒЫ ЕРЕКШЕЛІКТЕР ЖӘНЕ САҚТАНДЫРУДАҒЫ ШЕКТЕУЛЕР

16. Егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, төмендегілер салдарынан теміржол көлігіне залал келтіру сақтандыру жағдайына жатпайды:

- 1) ядролық жарылыстың, радиацияның немесе радиоактивті ластанудың әсері;
- 2) әскери әрекеттер немесе әскери шаралар және олардың салдары, әскери қарумен құрту немесе зақымдау;
- 3) террорлық актілер, арандатушылық қызмет;
- 4) азаматтық соғыстар, кез келген түрдегі халықтық толқулар, жаппай тәртіпсіздіктер немесе ереуілдер.

17. Егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, сақтандырылған теміржол көлігінің төмендегілер салдарынан жоғалуы (оның опат болуы) немесе зақымдалуы, сондай-ақ оған байланысты шығарылған шығындар сақтандыру жағдайы болып табылмайды және Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырмайды:

1) Сақтанушының (Сақтандырылушының) әрекет ететін тіркеу туралы куәлігі, пайдалануға жарамдылығын растайтын құжаттары және басқа мемлекеттік және ведомстволық басқару органдары теміржол көлігіндегі қауіпсіздікті қамтамасыз ету үшін талап ететін құжаттары жоқ теміржол көлігі құралын пайдалануы;

2) техникалық жағынан жарамсыз теміржол көлігін пайдалану;

3) техникалық тексеруден уақтылы өтпеу және жоспарлы жөндеу жұмыстарын уақтылы жүргізбеу;

4) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Қазақстан Республикасының нормативтік актілерінде белгіленген, теміржол көлігін ұстау, қорғау, жөндеу және пайдалану талаптарын, теміржол көлігіндегі қауіпсіздік ережелерін, теміржол көлігін техникалық пайдалану ережелерін бұзуы, сақтандыру оқиғасының (жағдайының) басталуы себебі болып табылатын улы, өрт қауіпі бар және жарылғыш заттарды тасуы;

5) Сақтандырушы ондай жұмыстарды жүргізу туралы алдын-ала хабардар болған және өзінің келісімін берген жағдайларды қоспағанда, күрделі немесе ағымдағы жұмыстарды жүргізу;

6) Сақтанушының теміржол көлігін оның конструкциясында немесе жабдыктануында қарастырылмаған мақсаттарда немесе егер ол форс-мажор жағдайларынан туындамаса, сақтандыру аумағынан тыс пайдалануы;

7) оны жүргізуге уәкілетті емес немесе нұсқаудан, қайта дайындықтан өту мерзімін өткізген персоналдың, сондай-ақ жан ауруымен ауыратын және оның жұмысқа қабілеттілігін шектейтін аурулармен ауыратын тұлғалардың теміржол көлігін басқаруымен байланысты залал;

8) жолаушылардың мәлімделген санынан артық жолаушыларды және теміржол көлігінің декларацияланған жүктерінен тыс жүктерді тасымалдау;

9) қозғалмалы құрамының оталығы арқалығының үзілуі;

10) мыналарды қоса алғанда және олармен шектелмей, біртіндеп әрекет ететін себептер: тозу, тоттығу, коррозия, біртіндеп нашарлау, жасырын ақаулар, табиғи ақаулар, баяулап дамиды деформация немесе бұрмалау;

11) тасымалданатын жүктің зақымдауы;

12) толқынды соққының әсері, оның ішінде, дыбысты кедергіні еңсеру болған;

13) Сақтанушының (Сақтандырылушының, оның қызметкерлерінің) алкогольмен, есірткімен немесе уытпен мас күйінде немесе басқалай мас күйінде болу немесе олардың салдарынан жасаған әрекеттері (бейәрекеттері);

14) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандырушымен келісілген мерзім ішінде тәуекел деңгейін ерекше арттыратын, оларды жою қажеттігін Сақтандырушы Сақтанушыға

(Сақтандырылушыға) жалпыға бірдей қабылданған нормаларға сәйкес көрсеткен кемшіліктерді жоймауы;

15) теміржол көлігін әскери немесе азаматтық биліктің өкімі бойынша, оның ішінде, теміржол көлігі иесінің немесе жалға алушының берешегі себепті тәркілеу, реквизициялау, тұтқындау, құрту немесе зақымдау;

16) Сақтандыру шартының қолданысы басталған күні ол туралы Сақтанушы (Сақтандырылушы) білген немесе білуі тиіс болған, бірақ ол Сақтандырушыға ол туралы хабарламаған факторлар, ахуалдар, жағдайлар;

17) сақтандыру объектісінің кез келген ішкі зақымданулары немесе ішкі қысқа тұйықталуы;

18) техникалық жағынан жарамсыз не сақтандыру оқиғасының себебі болып табылатын ақаулары бар сақтандыру объектісін пайдалану;

19) Сақтанушы (Сақтандырылушы) немесе оның қызметкері қасақана келтірген зиянды (залалды) өтеу туралы талап. Зиянды (залалды) қасақана келтіруге жауапты тұлға жеткілікті зор мөлшерде зиян (залал) келтіруді күтетін және саналы түрде жасаған әрекеттері және бейәрекеттері теңестіріледі, оның ішінде, заңдарды, қаулыларды, ведомстволық және өндірістік ережелерді, нормалар мен нормативтік құжаттарды, кәсіби қызмет стандарттарын қасақана бұзуы;

20) тұрақты, ұдайы және ұзақ мерзімді термиялық әсердің немесе газдардың, будың, сәулелердің, сұйықтықтың, ылғалдың немесе кез келген, оның ішінде атмосфералық емес (күйе, ыс, түтін, шаң және т.б.) әсері салдарынан туындаған залалдар;

21) себебі теміржол көлігін басқаруға жіберілген тұлғалардың нашар істеген жұмысы немесе Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасын бұзып жасаған кез келген әрекеті, қателігі немесе алкогольді, есірткі құралдарын немесе басқа мастандыратын құралдарды немесе медициналық мақсаттан тыс мақсатта дәрі-дәрмектерді қабылдау немесе аталған жұмыс түрлерін орындау кезінде пайдалану тыйым салынған заттарды пайдалануынан болған кездегі әрекеттері болған залалдар;

22) оларды жалпыға бірдей нормаларға сәйкес жою қажеттілігін Сақтандырушы Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) көрсеткен, тәуекел деңгейін арттыратын жағдайларды Сақтандырушымен келісілген мерзім ішінде Сақтанушының (Сақтандырылушының) түзетпеуі салдарынан орын алған зиянды өтеу туралы талаптар;

23) теміржол көлігін басқаруға жіберілген тұлғалардың теміржол көлігін пайдалану талаптарын және техникалық нормаларын сақтамауы салдарынан келтірілген зиянды өтеу туралы кез келген талап;

24) конструкциялардың, жабдықтың, материалдардың тозуынан, оның ішінде пайдаланудың нормативтік мерзімінен тыс пайдаланылуынан болған оқиғалар;

25) Сақтанушының (Сақтандырылушының) тиісті құзіретті органдар берген нұсқауларды орындамауы.

18. Егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, теміржол көлігінің сынықтарын алып тастау және аумақты тазарту шығындары өтелуге жатпайды.

19. Сақтандырушы төмендегілер үшін сақтандыру төлемін жүргізбейді және жауапты болмайды:

1) Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасының (Сақтандырушы жауапкершілігінің лимитінен) мөлшерінен асатын залал бөлігіне;

2) Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру аумағынан тыс келтірілген залалға;

3) сақтандыру жағдайымен және оны кез келген уәкілетті органда (мемлекеттік баждар, ксерокөшірме шығындары, нотариатта куәландыру, сараптама, адвокаттың, өкілдің, аудармашының қызметтер ақысы) дәлелдеумен байланысты іс жүргізу шығындары;

4) сақтандырылған теміржол көлігін жетілдіру және үлгілендіру шығындары;

5) тасымалданатын жүктерге, багажға, жолаушылардың жеке заттарына келтірілген зиянды қоса алғанда, үшінші тұлғаларға келтірілген зиян, қоршаған ортаны ластау;

6) моральдық зиян;

7) қаржылай шығыстар, уыстан шығарылған пайда, басқалай жанама залалдар, міндеттемелерді орындауды кешіктіргені үшін тұрақсыздық айыбы (айыппұл, өсімпұл) және сақтандырылған теміржол көлігінің опат болуынан немесе зақымдалуынан, тауарлық түрін жоғалтуынан болған басқа жанама шығындар;

8) егер ол шығыстар Сақтандырушының өтеуіне жататын залалдардың алдын алу немесе оларды азайту мақсатында жүзеге асырылған жағдайларды қоспағанда, сот, сараптама шығыстары;

9) үшінші тұлғаларға, жолаушыларға, жүк иелеріне келтірілген зиян үшін жауапкершілік; қоршаған ортаны ластағаны үшін жауапкершілік және жауапкершіліктің басқа түрлері.

20. Сақтандыру шартында осы тарауда аталып өткендерден басқа сақтандыру жағдайларының өзге де ерекшеліктері және (немесе) сақтандырудағы шектеулер белгіленуі мүмкін.

5. САҚТАНДЫРУ СОМАСЫ. ФРАНШИЗА

21. Сақтандыру сомасы – сақтандыру объектісі сақтандырылған және Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру жағдайы басталған кездегі Сақтандырушы жауапкершілігінің шекті көлемін білдіретін ақша сомасы.

22. Сақтандыру сомасы тараптардың келісімі бойынша Сақтандыру шартында белгіленеді және теміржол көлігінің және қосымша жабдықтың Сақтандыру шартын жасасу күніне нақты (нарықтық) құнынан артық болмауы тиіс.

Сақтандыру шартында бір сақтандыру тәуекелі, бір немесе бірнеше сақтандыру жағдайлары бойынша сақтандыру өтемінің (жауапкершілік лимитінің) шекті мөлшері қарастырылуы мүмкін.

23. Теміржол көлігінің нақты (нарықтық) құны сақтандырылуға жататын объектіні бағалау (сараптау) негізінде, сақтандырылатын теміржол көлігіне түрі, үлгісі, шығарылған мерзімі, пайдаланылған мерзімі бойынша ұқсас теміржол көлігін есепке ала отырып, белгіленеді.

24. Егер Сақтандыру шартын жасасу сәтіне сақтандыру сомасы теміржол көлігінің нақты (нарықтық) құнынан аз сомада белгіленсе, сақтандыру төлемінің мөлшері сақтандыру сомасының теміржол көлігінің нақты (нарықтық) құнына қатысты пропорционалды, бірақ, Сақтандыру шартында белгіленген франшиза (ол болған кезде) шегеріліп, сақтандыру сомасы шегінде есептеледі.

25. Франшиза - Сақтандырушыны сақтандыру шарттарында қарастырылған белгілі бір мөлшерден аспайтын зиянды өтеуден босату. Сақтандыру шартымен шартты немесе шартсыз франшиза белгіленуі мүмкін.

26. Шартты франшизада Сақтандырушы белгіленген франшиза мөлшерінен аспайтын зиянды өтеуден босатылады, бірақ егер оның мөлшері осы сомадан асып кетсе, залалды толық көлемде өтеуге міндетті. Шартсыз франшизада келтірілген залал барлық жағдайларда белгіленген сома шегерілгеннен кейін өтеледі.

27. Қолданылатын франшизаның түрі мен мөлшері Сақтандыру шартында белгіленеді.

6. САҚТАНДЫРУ СЫЙЛЫҚАҚЫСЫ. ТӨЛЕУ ТӘРТІБІ ЖӘНЕ МЕРЗІМДЕРІ

28. Сақтандыру сыйлықақысы – Сақтанушының Сақтандырушыға Сақтандырушы Пайда алушыға Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде сақтандыру төлемін жүргізуге міндеттемелер қабылдағаны үшін төлеуге міндетті ақша сомасы.

29. Сақтандыру шарты бойынша төленуі тиіс сақтандыру сыйлықақысының мөлшері сақтандыру объектісін және сақтандыру тәуекелінің сипатын есепке ала отырып, сақтандыру сомасының бірлігінен алынатын, сақтандыру сыйлықақысының мөлшерін анықтайтын сақтандыру тарифіне сәйкес есептеледі.

30. Сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын Қазақстан Республикасының валютасымен төлейді.

31. Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген жағдайларда сақтандыру сыйлықақысы шетел валютасымен төленуі мүмкін (валюталық баламада).

32. Сақтандыру сыйлықақысы бір мезгілде немесе бөліп-бөліп төленеді, аударыммен немесе қолма-қол ақшамен төленеді (Қазақстан Республикасының заңнама талаптарына сәйкес).

Сақтандыру сыйлықақысын төлеудің тәртібі мен мерзімі Сақтандыру шартында белгіленеді.

33. Егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе (тараптардың өзге шарттар туралы жазбаша келісімі болмаса), Сақтанушы сақтандыру сыйлықақысын (кезекті сақтандыру жарнасын) Сақтандыру шартында көрсетілген мерзімде уақтылы төлемеген жағдайда, Сақтандырушы:

1) сақтандыру сыйлықақысы (кезекті сақтандыру жарнасы) төленбеген күннен бастап біржақты тәртіпте Сақтандыру шартын бұзуға;

2) егер сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиға оны енгізу мерзімі өткен сақтандыру сыйлықақысы төленгенге дейін (кезекті сақтандыру жарнасы) болса, сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуға құқылы.

34. Сақтандыру шарты 1 (бір) жылдан кем мерзімге жасалған кезде, сақтандыру сыйлықақысы Сақтандыру шартының іс жүзінде әрекет еткен күндер саны үшін (про-рата) не жылдық сақтандыру сыйлықақысынан проценттік қатынаста (бұл ретте толық емес ай толық ай ретінде есептеледі) есептеледі:

Мерзімі, айлар	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
Жылдық сақтандыру сыйлықақысынан %	20	30	40	50	60	70	75	80	85	90	95

7. ТАРАПТАРДЫҢ ҚҰҚЫҚТАРЫ ЖӘНЕ МІНДЕТТЕРІ

35. Сақтанушы:

1) Сақтандыру шартын жасасу кезінде, егер ол құпия ақпарат болмаса, Сақтандырушының жылдық қаржылық есебімен танысуға;

2) осы Ережемен танысуға, Сақтандырушыдан сақтандыру шарттарын, оның Сақтандыру шарты бойынша құқықтары мен міндеттерін түсіндіруді талап етуге, осы Ереженің көшірмесін алуға;

3) жоғалған жағдайда қағаз нысанда ресімделген Сақтандыру шартының телнұсқасын немесе электронды нысандағы Сақтандыру шартын ол Сақтандыру шартын жасасу кезінде көрсеткен Сақтанушының электронды поштасының мекенжайы бойынша қайтадан алуға;

4) Сақтандырушының сақтандыру жағдайын тергеу барысымен танысуға;

5) сақтандыру жағдайы басталған кезде Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімде сақтандыру төлемін алуға;

6) осы Ережеде, Сақтандыру шартында және Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзуға;

7) Сақтандырушы және (немесе) ол тағайындаған аджастер белгілеген сақтандыру жағдайының себептерін, жағдаяттарын бағалау нәтижелерімен және (немесе) залал сомасымен келіспеген жағдайда, сараптама жүргізу үшін тәуелсіз аджастер тағайындауға құқылы, алайда, ол аджастердің біліктілігін Сақтандырушы мақұлдауы тиіс. Сақтанушы тағайындаған аджастердің қызметтеріне ақыны Сақтанушы өзі төлейді;

8) Сақтандырушының сақтандыру төлемдерін жүзеге асырудан бас тарту немесе оның мөлшерін азайту туралы шешіміне Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіппен наразылық білдіруге құқылы.

36. Сақтанушы:

1) Сақтандыру шартын жасасқан кезде Сақтандырушыға өзіне белгілі болған барлық жағдайлар туралы, сақтандыру жағдайының ықтималдығын және оның туындауынан болатын шығындардың мөлшерін айқындау үшін хабарлауға;

2) Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға сақтандыру объектісіне қатысты барлық қолданыстағы немесе жасасылатын сақтандыру шарттары туралы хабарлауға;

3) Сақтандыру шартында белгіленген мөлшерде, тәртіпте және мерзімде сақтандыру сыйлықақысын төлеуге;

4) Сақтандырушыға сақтандыру тәуекелінің жай-күйі туралы ақпарат беруге;

5) осы Ереженің (Сақтандыру шартының) талаптарын орындауға;

6) Сақтандырылушыны Сақтандыру шартының талаптарымен таныстыруға міндетті. Сақтандырылушының Сақтандыру шартының талаптарын бұзуы олардың сақтанушының өзінің бұзуы деп саналады;

7) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиға басталған кезде және (немесе) оның салдарынан сақтандыру жағдайы басталуы мүмкін оқиға басталған кезде ол туралы Сақтандырушыны хабардар етуге және осы Ережеде (Сақтандыру шартында) белгіленген тәртіппен және мерзімде қажетті іс-әрекеттерді жасауға;

8) осы Ереженің 10-тарауына (немесе) Сақтандыру шартының талаптарына сәйкес, сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдауға Сақтандырушыға барлық қажетті және қажетті құжаттарды ұсынуға;

9) үшінші тұлғалардан сақтандыру жағдайы салдарынан келтірілген залалдардың қандай да бір өтемін (өтемақысын) алған күннен бастап 5 (бес) банк күнінен кешіктірмей, дереу ол туралы Сақтандырушыны жазбаша хабардар етуге және алынған сақтандыру төлемінің тиісті бөлігін қайтаруға;

10) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталуына жауапты тұлғаға талап ету құқығын беруді, оның ішінде мұндай құқықты іске асыру үшін қажетті құжаттарды ұсынуды қамтамасыз етуге;

11) Сақтандыру шартының талаптары мен сақтандыру сыйлықақылары мен төлемдерінің мөлшері туралы құпиялылықты сақтауға;

12) сақтандыру жағдайынан болған залалды азайту жөнінде шаралар қолдануға;

13) Сақтандырушыға Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарланған жағдайларда белгілі болған елеулі өзгерістер туралы, егер мұндай өзгерістер Сақтандыру шартының әрекет ету мерзімінде сақтандыру тәуекелінің артуына айтарлықтай әсер етуі мүмкін болса, дереу хабарлауға міндетті.

37. Сақтандырушы:

1) Сақтандыру шартын жасасқанға дейін сақтандыруға жататын теміржол көлігін тексеруге құқылы. Қажет болған жағдайда, Сақтандырушы сақтандыру алды сараптама жүргізу үшін тәуелсіз мамандарды (сюрвейерді) тартады. Сақтандыру шарты жасалған жағдайда, сондай-ақ Сақтандырушы сараптаманың қанағаттанғысыз нәтижелері себепті Сақтанушының теміржол көлігін сақтандырудан бас тартқан жағдайда, сюрвейерлердің қызмет ақысын Сақтандырушы төлейді. Сақтанушы Сақтандырушы ұсынған шарттарда Сақтандыру шартын жасасудан бас тартқан жағдайда, тәуелсіз сюрвейерлердің ақысын Сақтанушы төлейді. Бұл ретте Сақтанушы сюрвейердің акт-қорытындысының түпнұсқасын алады;

2) сақтандыру мерзімі ішінде сақтандыру тәуекелінің жай-күйін, оның Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы берген ақпаратқа сәйкестігін тексеруге;

3) сақтандырылған мүлікті құтқару шығындарын азайту іс-шараларына қатысуға құқылы. Бұл ретте Сақтандырушының аталған іс-шараларға қатысуы оқиғаның сақтандыру жағдайы ретінде тануының растамасы болып табылмайды;

4) сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен жағдайларын дербес анықтауға, оның ішінде мүлікті және келтірілген залалдың мөлшерін анықтау бойынша іс-әрекеттерді тексеруге;

5) тиісті мемлекеттік органдар мен ұйымдардан олардың құзыретінен шыға отырып, сақтандыру жағдайының басталуын және келтірілген залалдың мөлшерін растайтын құжаттарды сұратуға;

б) сотқа дербес талаптарды мәлімдемеуші үшінші тұлға ретінде қатысуға;

7) Сақтанушыдан (Сақтандырылушыдан) сақтандыру жағдайының фактісін, оның туындау себептері мен жағдайларын, осы Ережелердің 10-тарауында және (немесе) Сақтандыру шартында көрсетілген зиянның мөлшерін анықтау үшін қажетті құжаттарды талап етуге;

8) сақтандыру төлемдерін жүзеге асыру туралы шешімді құзыретті органдардың деректері мен құжаттары негізінде барлық жағдайлар анықталғанға дейін Сақтанушыға Сақтандыру шартында қарастырылған тәртіпте және мерзімде жазбаша түрде хабарлама жіберіп, кері шегеруге;

9) осы Ережеде (Сақтандыру шартында) және Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасында көзделген негіздер бойынша сақтандыру төлемін жүзеге асырудан немесе оның мөлшерін азайтуға немесе Сақтанушыға (Сақтандырылушыға, Пайда алушыға) жазбаша хабарлама жіберу арқылы оқиғаны сақтандыру жағдайы деп танымауға;

10) келтірілген залал үшін жауапты тұлға кері талап құқығын қоюға;

11) Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандыру шартының талаптарын бұзған жағдайда Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзуға құқылы.

38. Сақтандырушы:

1) Сақтанушыны сақтандыру шарттарымен (Ережесімен) таныстыруға және егер Сақтандыру шарты Сақтанушыға сақтандыру полисін берумен осы Ережеге қосу жолымен жасалған болса, Ереженің көшірмесін беруге (жіберуге);

2) сақтандыру жағдайы туралы хабарламаны дереу, ондай хабарламаны алған сәттен бастап 1 (бір) жұмыс күні ішінде тіркеуге;

3) сақтандыру жағдайы басталған кезде, осы Ережеде (Сақтандыру шартында) белгіленген мөлшерде, тәртіппен және мерзімде сақтандыру төлемін жүзеге асыруға;

4) Сақтанушыға (Сақтандырылушыға) сақтандыру жағдайы туындаған кезде шығынды азайту үшін шеккен ақылға қонымды және орынды шығыстарын өтеуге;

5) Сақтанушы (Сақтандырылушы) немесе жәбірленуші (Пайда алушы) не олардың өкілдері сақтандыру төлемін жүзеге асыру үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда, оған Сақтандыру шартында белгіленген мерзімде жоқ құжаттар туралы хабарлауға;

б) сақтандырудың құпиялылығын қамтамасыз етуге;

7) қағаз нысанда ресімделген Сақтандыру шарты жоғалтылған жағдайда, Сақтанушының өтініші негізінде оған Сақтандыру шартының телнұсқасын беруге немесе Сақтанушының сұранысы бойынша Сақтанушы Сақтандыру шартын жасасу кезінде көрсеткен Сақтанушының электронды поштасының мекенжайына электронды Сақтандыру шартын жөнелтуге міндетті.

39. Сақтандырушының, Сақтанушының (Сақтандырылушының) Қазақстан Республикасының заңнамасында, осы Ережеде, Сақтандыру шартында белгіленген өзге де құқықтары мен міндеттері бар.

8. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ КЕЗЕҢІНДЕ САҚТАНДЫРУ ТӘУЕКЕЛІН ҰЛҒАЙТУДЫҢ САЛДАРЫ

40. Сақтандыру шартының қолданылу кезеңінде Сақтанушы (Сақтандырылушы) дереу, бірақ ол белгілі болған күннен бастап 3 (үш) жұмыс күнінен кешіктірмей Сақтандырушыға Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға хабарлаған жағдайлардағы елеулі өзгерістер туралы жазбаша түрде хабарлауға міндетті.

41. Кез келген жағдайда келесі өзгерістер маңызды болып танылады:

- 1) теміржол көлігінің арендаға, прокатқа, кепілге берілуі немесе басқалай ауыртпалық;
- 2) теміржол көлігінің Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтандырушыға мәлімделген сипаттамаларының, оны пайдалану режимі мен мақсаттарының өзгеруі;
- 3) теміржол көлігінің сақтандыру аумағынан тыс пайдаланылуы;
- 4) үшінші тұлғалар тарапынан теміржол көлігіне қандай да бір ауыртпалық салу;
- 5) теміржол көлігіне билік етуге сенімхат немесе құқық беру;
- 6) теміржол көлігін қайта жабдықтау немесе қайта жарақтандыру, оның ішінде, қауіпсіз пайдалану үшін қажетті жабдықтарды монтаждау немесе демонтаждау;
- 7) сақтандыру жағдайының басталуына тәуелсіз теміржол көлігінің зақымдалуы;
- 8) қосарланған сақтандырудың болуы.

42. Сақтандыру тәуекелінің артуына әкелетін жағдаяттар туралы хабардар болған Сақтандырушы, Сақтандыру шартының талаптарын өзгертуді және сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына мөлшерлес қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуді талап етуге құқылы.

Егер Сақтанушы немесе Сақтандырылушы Сақтандыру шартын өзгертуге немесе қосымша сақтандыру сыйлықақысын төлеуге қарсылық білдірсе, Сақтандырушы Қазақстан Республикасының азаматтық заңнамасында қарастырылған нормаларға сәйкес Сақтандыру шартының бұзылуын талап етуге құқылы.

43. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы) осы тараудың 40-тармағында қарастырылған міндеттемелерді орындамаса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын бұзуды және оның бұзылуынан келтірілген залалдардың орнын толтыруды талап етуге құқылы.

44. Егер сақтандыру тәуекелінің ұлғаюына себеп болатын жағдайлар жойылып кетсе, Сақтандырушы Сақтандыру шартын бұзуды талап етуге құқылы емес.

9. САҚТАНУШЫНЫҢ САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫ ТУЫНДАҒАН КЕЗДЕГІ ӘРЕКЕТТЕРІ

45. Сақтандыру жағдайының белгілері бар және (немесе) салдары сақтандыру жағдайы басталуы мүмкін оқиға туындаған кезде Сақтанушы (Сақтандырылушы) міндетті:

1) сақтандыру жағдайының белгісі бар және/немесе оның салдарынан Сақтандырушыда сақтандыру төлемі бойынша міндеттемелер туындауы мүмкін кез келген оқиға туралы оған мәлім болған немесе мәлім болуы тиіс болған сәттен бастап Сақтандыру шартында белгіленген мерзімнен кешіктірмей, дереу бұл туралы оқиғаның орнын, уақытын және жағдаттарын көрсетумен, хабарламаны жіберу күнін анықтауға мүмкіндік беретін кез келген тәсілмен Сақтандырушыға хабарлауға;

2) олардың құзіретінен шыға отырып, тиісті органдарға сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталғаны туралы дереу хабарлауға және оқиғаны құжатпен ресімдеуді қамтамасыз етуге;

3) орын алған жағдайда, зиянды өтеу туралы талапты қою үшін себеп болатын оқиғаға байланысты залалдарды азайту үшін орынды және қолжетімді шараларды дереу қабылдауға, оның ішінде, ол ретте Сақтандырушының нұсқауларын орындауға міндетті. Алайда, бұл әрекеттер Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндеттемесін мойындау деп қарастырылмауы керек;

4) сақтандыру жағдайы орын алған жерде Сақтандырушы немесе оқиғаны тергейтін құзіретті органдар өзінің келісімін бермегенге дейін еш өзгерістер жасамауға міндетті, алайда, ол залалдардың артуына әкеп соқтырмайтындай талаппен;

5) Сақтандырушыға не оның өкіліне зақымдалған теміржол көлігін қарап шығу, келтірілген залалдың себептерін тергеу және мөлшерін белгілеу, залалдарды азайту және сақтандырылған мүлікті құтқару іс-шараларына қатысу мүмкіндігін беруге;

б) егер Сақтандырушы Сақтандырушымен қатар Сақтанушының (Сақтандырылушының) да мүдделерін қорғау үшін өзінің уәкілетті тұлғаларын тағайындау қажет деп тапса,

Сақтандырушы көрсеткен тұлғаларға сенімхат және сақтандыру жағдайымен байланысты қажетті құжаттарды беруге;

7) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталу жағдайларымен байланысты және сақтандыру төлемі туралы шешім қабылдау үшін қажетті барлық құжаттар мен мәліметтерді беруге;

8) Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталуы үшін жауапты тұлғаға талап құқығын қоюы үшін қажетті барлық әрекеттерді жасауға, оның ішінде, қажетті құжаттарды тапсыруға;

9) сақтандыру жағдайының алдын алу мақсатында орын алған жағдайда орынды және қолжетімді шараларды қабылдауға міндетті. Тиісті шараларды қабылдай отырып, Сақтанушы (Сақтандырылушы) егер Сақтандырушы оларға хабарлаған болса, Сақтандырушының нұсқауларына сүйенуі тиіс;

10) Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталу жағдаяттары мен себептерін тергеуде жан-жақты көмек көрсетуі, Сақтандырушының пікірінше орын алған оқиғаның мәртебесі туралы шешім қабылдау үшін қажетті түсініктемелер беруден және (немесе) құжаттарды ұсынудан бас тартпауы не кедергі келтірмеуі тиіс.

46. Пайда алушы оны Сақтанушының немесе Сақтандырылушының істеген, істемегеніне қарамастан, барлық жағдайларда сақтандыру жағдайының басталғаны туралы Сақтандырушыны хабардар етуге құқылы.

47. Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының басталғаны туралы хабардар етпеу, егер Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталғаны туралы уақтылы білгені дәлелденбеген болса немесе Сақтандырушыда бұл туралы ақпарат болмаса, оның сақтандыру төлемін жүзеге асыру міндетіне әсер етуі мүмкін болса, сақтандыру төлемінен бас тартуға құқық береді.

10. САҚТАНДЫРУ ЖАҒДАЙЫНЫҢ ТУЫНДАҒАНЫН ЖӘНЕ ШЫҒЫН КӨЛЕМІН РАСТАЙТЫН ҚҰЖАТТАРДЫҢ ТІЗБЕСІ

48. Сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы талапты Сақтанушы (Сақтандырылушы, Пайда алушы) Сақтандырушыға осы талапты растайтын құжаттарды бірге тіркеп, жазбаша нысанда ұсынады.

49. Егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы өтінішке келесі құжаттар қоса берілуі тиіс:

- 1) Сақтандыру шартының түпнұсқасы және (немесе) көшірмесі (оның телнұсқасы);
- 2) Сақтанушының (Сақтандырылушының, Пайда алушының) аталған теміржол көлігіне қатысты мүліктік мүддесі бар екендігін растайтын құжаттар (теміржол көлігіне меншік құқығын куәландыратын немесе теміржол көлігі опат болған немесе зақымдалған жағдайда, теміржол көлігінің меншік иесі алдындағы жауапкершілік мөлшерін белгілейтін құжаттар);
- 3) құзіретті органның сақтандыру жағдайының басталу фактісін, оның басталу себептері мен салдарын растайтын құжаттары;
- 4) теміржол көлігінің пайдалануға жарамдылығы туралы құжат, оның уақыт бойынша соңғы күрделі жөндеуден, ағымдағы жөндеуден, тұрақты техникалық қызмет көрсетуден және тексеруден өткендігі туралы құжаттар;
- 5) теміржол көлігін зақымдалғаннан кейін техникалық тексеру актісі;
- 6) белгіленген тәртіпте құрылған комиссияның теміржол көлігіндегі оқиғаны тергеу актісі;
- 7) кейбір бөліктерінің құны көрсетілген, зақымдалған, қиратылған немесе жоғалтылған мүліктің тізімдемесі;
- 8) залал сомасының есебі;

9) сақтандыру оқиғасына және мүліктік залалдың нақты мөлшеріне қатысты басқа құжаттар (төлем құжаттары, қызметтер және жұмыстар орындау шарттары және т.с.с), тіпті, олар коммерциялық құпияны құрайтын болса да;

10) куәлардың түсініктемелері және оқиғаға қатысы бар тұлғалардың фото және бейнематериалдары (болған кезде), бақылау камераларындағыларды қоса алғанда;

11) болған кезде – тергеу немесе сот органдарының құжаттарының көшірмелері;

12) сақтандыру компаниясында істерді жүргізу және сақтандыру төлемін алу құқығын беретін сенімхат (занды тұлға үшін немесе Пайда алушының мүдделерін білдірген жағдайда);

13) сақтандыру төлемін аудару үшін Пайда алушының банктік деректемелері.

50. Сақтандырушыға шет тілінде ұсынылған құжаттар қазақ немесе орыс тілдеріне аударылып, аударманың дұрыстығын нотариат растауы тиіс.

51. Сақтандырушы сақтандыру жағдайының жай-күйі туралы шешім қабылдауға қажетті құжаттардың тізбесін өз бетінше қысқартуға және Сақтандырушының пікірі бойынша осы шешім қабылдауға жеткілікті құжаттармен шектелуге құқылы.

52. Жекелеген жағдайларда Сақтандырушы, егер олардың болмауы сақтандыру жағдайының басталу фактісін анықтауға және шығын мөлшерін анықтауға мүмкіндік бермесе немесе сақтандыру жағдайы туралы қосымша ақпарат қажет болса, осы тарауда көрсетілмеген басқа құжаттарды ұсынуды талап етуге құқылы.

53. Құжаттарды қабылдаған Сақтандырушы өтініш берушіге ұсынылған құжаттардың толық тізімін және олардың қабылданған күнін көрсете отырып анықтама беруге міндетті. Куәліктің бір данасы өтініш берушіге беріледі, екінші данасы өтініш берушінің белгісімен бірге Сақтандырушыда қалады. Сақтанушы (Пайда алушы) сақтандыру төлемі туралы талабын электронды нысанда жіберген жағдайда Сақтандырушы оған анықтаманы электронды түрде беруге құқылы.

54. Сақтанушы, сақтандырылушы немесе Пайда алушы болып табылатын басқа тұлға сақтандыру төлемі туралы мәселені қарастыру үшін қажетті барлық құжаттарды ұсынбаған жағдайда, Сақтандырушы Сақтандыру шартында белгіленген тәртіпте және мерзімде арыз берушіге жетіспейтін құжаттар туралы хабарлауға міндетті.

11. ЗАЛАЛДАРДЫҢ МӨЛШЕРІН АНЫҚТАУ

55. Сақтандыру төлемі жәбірленушіге келтірілген нақты залалдың шегінде, бірақ Сақтандыру шартында белгіленген сақтандыру сомасынан артық емес мөлшерде, франшиза және пропорция туралы талаптар (бар болған жағдайда) ескеріле отырып жүзеге асырылады. Сақтандыру жағдайы нәтижесінде келтірілген тікелей мүліктік залал ғана өтелуге жатады.

56. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асыру кезінде Сақтанушы төлемеген сақтандыру сыйлықақыларын не сақтандыру жарналарын есепке алуға құқылы.

57. Залалдың мөлшері Сақтандырушының және (немесе) Сақтандырушы тағайындаған апат комиссарының (аджастердің) калькуляциясы негізінде анықталады. Калькуляцияны жасау кезінде жөндеуге арналған материалдарды және қосалқы бөлшектерді сатып алу орташа нарықтық бағалары, сондай-ақ жөндеу жүргізу жұмыстарының ақысы қолданылады.

58. Тараптар арасында залалдардың себептері және мөлшері туралы даулар туындаған жағдайда, тараптардың әрқайсысы тәуелсіз бағалау (сараптама) жүргізуді талап етуге құқылы. Бағалау (сараптама) оны жүргізуді талап еткен тарап есебінен жүргізіледі. Бағалау (сараптама) нәтижелері бойынша Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуы негізсіз деп танылған жағдайда, Сақтандырушы бағалау (сараптама) жүргізу шығындарын өтейді. Сақтанушы егер оны жүргізу нәтижесінде оқиға сақтандыру жағдайы деп танылмаған кезде, бағалау (сараптама) жүргізу шығынын көтереді.

59. Тараптардың бірі жүргізілген бағалау (сараптама) нәтижелерімен келіспесе, Сақтандырушы осы Ережеде немесе сақтандыру Шартында қарастырылған тәртіпте және мерзімдерде залалдың дау туғызбайтын бөлігін төлеуге құқылы.

60. Осы Ережеге сәйкес нақты залалдың мөлшері былай анықталады:

1) сақтандырылған теміржол көлігі толық опат болған, толық конструктивті опат болған, хабарсыз жоқ болып кеткен кезде – сақтандыру сомасының шегінде, алайда, Сақтандыру шартында шарттасылған франшиза және пропорция талаптары (болған кезде) туралы шарттар шегеріліп, сақтандыру жағдайы басталған күнгі теміржол көлігінің нарықтық құнынан артық емес мөлшерде;

2) ішінара зақымдалған кезде – оны жөндеу немесе қалпына келтіру мөлшерінде не егер мүлік жөнделмейтін (қалпына келтірілмейтін) болса, Сақтандыру шартында шарттасылған франшиза және пропорция талаптары (болған кезде) туралы шарттар шегеріліп, құнның тиісті мөлшерінде. Жөндеу (қалпына келтіру) шығыстарында жөндеу үшін сатып алынатын материалдар мен қосалқы бөлшектер шығындары, сондай-ақ жөндеу жұмыстарын жүргізу және материалдарды жөндеу орындарына жеткізу немесе зақымдалған тораптарды жөндеу орындарына жеткізу құны есепке алынады. Жөндеу (қалпына келтіру) шығыстарынан жөндеу барысында ауыстырылатын кейбір бөліктердің қалдық құны шегеріледі. Жөндеу құны белгіленген сақтандыру сомасы мөлшерінің немесе Сақтандыру шартында белгіленген басқа мөлшердің 80 (сексен) %-нен артық болмайды.

Егер сақтандыру шартында теміржол көлігін зақымдау кезінде келтірілген зиянның басқа мөлшері қарастырылмаса, ол зақымдалған теміржол көлігін қалпына келтіру құнынан сақтандыру жағдайы басталғанға дейін орын алған, есептелген амортизация (тозу) шегеріліп, есептеледі.

61. Жұмыстарды жедел жүргізу, теміржол көлігін жетілдіру немесе оның бұрынғы қалпын өзгерту және аталған сақтандыру жағдайымен шарттасылмаған басқа қосымша шығындар нақты залал мөлшеріне қосылмайды және сақтандырумен өтелмейді.

62. Нақты залал мөлшерін анықтау кезінде мыналар есепке алынбайды және сақтандырумен өтелмейді:

1) теміржол көлігіне техникалық, профилактикалық, кепілдік және міндетті жөндеу жұмыстарын жүргізу шығындары;

2) олардың тозуы, техникалық ақауы және сақтандыру жағдайына қатысты емес басқа себептер бойынша теміржол көлігін қайта құру және қайта жабдықтау, жөндеу немесе оның кейбір бөліктерін, бөлшектері мен тораптарын ауыстыру жұмыстары;

3) сақтандыру жағдайынан болмаған зақымданудан кейінгі жөндеу немесе бөлшектерді (тораптарды) ауыстыру құны;

4) олардың болмауы қарастырылып отырған сақтандыру жағдайына тікелей қатысы жоқ жетіспейтін бөліктердің (бөлшектердің, тораптардың) құны;

5) жасырын ақауларды қоспағанда, күзиретті органдардың құжаттарында және (немесе) техникалық актілерде зақымдалған деп көрсетілмеген, зақымдалған бөліктерді (бөлшектерді, тораптарды) жөндеу шығыстары;

6) нормативтен тыс мөлшерлемелер, бағаламалар және коэффициенттерді қолдануға байланысты шығындар;

7) сақтандыру жағдайынан кейін алаңды тазалау және (немесе) сынықтарды (қалдықтарды) кәдеге жарату шығындары;

8) сақтандырылған теміржол көлігінің құнын арттыруға әкеп соқтыратын басқа шығындар.

63. Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандырушы өтейтін залалдардың алдын-алу немесе азайту мақсатында тартқан шығындары, егер ондай шығындар қажетті болған болса немесе Сақтандырушының нұсқауларын орындау үшін қажет болса, тіпті ол тиісті шаралар сәтсіз болса да, өтелуге жатады. Мұндай шығындар нақты көлемде өтеледі, алайда сақтандыру төлемі мен шығыстардың өтемақысы Сақтандыру шартында қарастырылған

сақтандыру сомасынан (жауапкершіліктің шекті сомасынан) аспайтындай мөлшерде, сондай-ақ Сақтандырушыға ондай шығындарды растайтын құжаттар ұсынылған кезде, өтеледі. Сақтандыру шартында ондай шығындардың сомаларын сақтандыру сомасынан немесе сақтандыру төлемінен үлес түрінде шектеу қарастырылуы мүмкін.

64. Сақтанушы Сақтандырушының нұсқауларын орындау нәтижесінде туындаған шығындар сақтандыру сомасына қатыссыз толық мөлшерінде өтеледі.

65. Сақтандырушы Сақтанушының ықтимал залалдарды азайту үшін орынды және қолжетімді шараларды қасақана қабылдамауы салдарынан туындаған залалдар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

66. Сақтандыру салдарынан келтірілген залалды Сақтанушыға үшінші тұлғалар өтеген жағдайда, Сақтандырушы Сақтандыру шарты бойынша өтелетін сома мен Сақтанушы үшінші тұлғалардан алған сома арасындағы айырманы ғана өтейді.

67. Сақтандырылған теміржол көлігі опат болған жағдайда немесе хабарсыз жоғалған кезде Сақтандырушының қалауына қарай Сақтандырушы сақтандыру төлемінің орнына залалдарды табиғи нысанында, яғни, опат болған теміржол көлігінің орнына ұқсасын бере алады.

68. Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін, егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, жүзеге асырылған сақтандыру төлемінің мөлшеріне азайтылған сақтандыру сомасының шегінде жауапкершілігін жалғастыра береді.

12. САҚТАНДЫРУ ТӨЛЕМІН ЖҮЗЕГЕ АСЫРУДЫҢ ТӘРТІБІ МЕН ШАРТТАРЫ

69. Егер Сақтандыру шартында басқа мерзім көзделмесе, Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы өтінішті осы Ереженің 10-тарауымен реттелген барлық құжаттарды алғаннан кейін 15 (он бес) жұмыс күні ішінде қарайды.

70. Сақтандыру оқиғасы сақтандыру жағдайы деп танылған кезде, Сақтандырушы Сақтандыру шартында белгіленген мерзімде Пайда алушыға сақтандыру төлемін жүзеге асырады.

71. Сақтандыру төлемінен бас тартқан жағдайда, Сақтандырушы Сақтандыру шартында белгіленген мерзімде Сақтанушыға (Пайда алушыға) жазбаша нысанда бас тарту себептерінің дәлелді негіздемесімен хабарлайды.

72. Егер Сақтандыру шартында басқалай қарастырылмаса, ұрланған (айдап әкетілген) теміржол көлігі үшін сақтандыру төлемі ұрланған (айдап әкетілгеннен) кейін 3 (үш) айда төленеді, бірақ кез келген жағдайда, тергеу мерзімі аяқталған не құқық қорғау органдары алдын ала тергеуді аяқтаған соң, ұрлап әкету (айдап әкету) күніне амортизацияны есепке ала отырып, жүзеге асырылады. Ұрланған (айдап әкетілген) теміржол көлігі Сақтандырушы сақтандыру төлемін жүзеге асырғаннан кейін табылса, Сақтанушы алынған сақтандыру төлемін, ұрланған (айдап әкетілген) теміржол көлігіне келтірілген залал сомасын шегеріп, кері қайтаруға міндетті.

73. Егер тиісті құзыретті органдар сақтандыру жағдайының басталуына әкеп соқтырған мән-жайлар бойынша қылмыстық іс қозғаған немесе әкімшілік тергеу бастаған жағдайда, Сақтандырушы соттың шешімі (үкімі, қаулысы) немесе тергеудің аяқталғаны туралы басқа құжат күшіне енгенге дейін немесе тергеу аяқталғанға дейін және Сақтандырушыға тиісті құжаттар ұсынылғанға дейін, өтініш берушіге жазбаша хабарлама жіберіп, сақтандыру төлемі туралы шешімді тоқтата тұруға құқылы.

74. Егер Сақтандырушының сақтандыру жағдайын немесе залалдардың мөлшерін растайтын құжаттардың түпнұсқасына негізделген күмәні болса, құзыретті органдар ондай құжаттардың түпнұсқалылығын растағанға дейін, бірақ, 3 (үш) айдан артық емес уақытқа сақтандыру төлемін жүзеге асыруды кідірте тұруға құқылы.

75. Сақтандырушы Сақтанушының (Сақтандырылушының) залалдарды азайту үшін орынды және қолжетімді шараларды қабылдамауы салдарынан туындаған залалдар бөлігінде сақтандыру төлемін жүзеге асырудан босатылады.

76. Теміржол көлігінің опат болуы немесе жоғалуына байланысты сақтандыру төлемі жүзеге асырылғаннан кейін Сақтанушы Сақтандырушыға абандон (Сақтанушының сақтандыру объектісіне мүліктік құқығынан Сақтандырушының пайдасына бас тартуы) ұсынуға міндетті. Сақтандырушы абандоннан бас тартуға құқылы.

77. Сақтандырушы, егер сақтандыру жағдайы төмендегілердің салдарынан туындаса, Сақтанушыға (Пайда алушыға) сақтандыру төлемінен толық немесе ішінара бас тартуға құқылы:

1) Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының сақтандыру жағдайы басталуына немесе оның пайда болуына бағытталған қасақана әрекеттері, қорғаныс пен төтенше жағдай кезінде жасалған әрекеттерді қоспағанда;

2) Сақтанушының, Сақтандырылушының және (немесе) Пайда алушының Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде белгіленген тәртіппен, сақтандыру жағдайына байланысты қасақана жасалған қылмыстық немесе әкімшілік құқық бұзушылықтар деп танылған іс-әрекеттері.

78. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуы үшін мыналар да негіздеме болуы мүмкін:

1) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандырушыға сақтандыру объектісі, сақтандыру тәуекелі, сақтандыру жағдайы және оның салдары туралы жалған ақпарат туралы хабарлауы;

2) Сақтанушының (Сақтандырылушының) Сақтандыру шартында белгіленген міндеттемелер мен шарттарды орындамауы;

3) Сақтандыру шартында белгіленген тәртіппен және мерзімде сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның басталуы туралы және (немесе) оның салдары сақтандыру жағдайының басталуы мүмкін оқиғаның басталғаны туралы Сақтандырушыны хабардар етпеу немесе уақтылы хабарламау;

4) Сақтандырушының сақтандыру жағдайының басталуын және ол келтірген залалдың мөлшерін белгілеуіне кедергі келтіру;

5) Сақтанушының (Пайда алушының) сақтандыру жағдайынан болатын залалды азайту шараларын қасақана қабылдамауы;

6) сақтандыру жағдайының Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру қорғанысының аумағынан тыс жерде басталуы;

7) егер Сақтанушы (Пайда алушы) зиянның келтірілуі үшін жауапты адамнан тиісті өтемақы алса;

8) егер сақтандыру жағдайы басталған кезде, Сақтандыру шарты күшіне енбеген болса;

9) Сақтанушы осы Ереженің 10-тарауында және Сақтандыру шартында көрсетілген, сақтандыру жағдайының басталу фактісін растайтын құжаттарды тапсырмаған жағдайда;

10) Сақтанушының сақтандыру жағдайының басталғандығы үшін жауапты адамға талап қою құқықтарынан бас тартуы, сондай-ақ Сақтандырушыға талап ету құқығын өткізу үшін қажетті құжаттарды беруден бас тартуы.

79. Сақтандырушының сақтандыру төлемін жүзеге асырудан бас тартуына Қазақстан Республикасының заңнамасында белгіленген тәртіпте шағымдануға болады.

80. Сақтанушы (Сақтандырылушы), егер:

– залалды Сақтанушыға залал келтіруге жауапты тұлға өтеген болса;

– талап мерзімі ішінде Қазақстан Республикасы заңнамасының күшіне қарай не осы Ережеге сәйкес Сақтанушыны сақтандыру төлемін алу құқығынан толықтай немесе ішінара айыратын жағдай табылса, Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандырушыға алынған сақтандыру төлемін (оның тиісті бөлігін) кері қайтаруға міндетті.

13. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫН ЖАСАСУ ТӘРТІБІ

81. Сақтандыру шарты Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде жасалады.

82. Сақтандыру шартын (бұдан әрі - өтініш) жасасуға арналған өтініш нысанын Сақтандырушы белгілейді.

83. Қағаз нысанда жасалған Сақтандыру шарттары бойынша Сақтанушы қол қойған өтініш Сақтандыру шартының Сақтандырушыда болатын данасының ажырамас бөлігі болып табылады.

Электрондық нысанда жасалған Сақтандыру шарттары бойынша Өтінім Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушымен ұсынылған ақпарат тізімін құрайды, бұл ретте Өтінімге қол қою Сақтандырушымен белгіленген тәсілмен жүзеге асырылады.

84. Сақтандыру шарты Сақтандырушы сақтандыру тәуекелін бағалағаннан кейін және тараптар Сақтандыру шартын жасасу арқылы немесе Сақтанушыны сақтандыру ережесіне қосып, оған сақтандыру полисін беру арқылы Сақтандыру шартының барлық маңызды шарттары туралы келісімге келгеннен кейін жазбаша түрде жасалады.

Электронды нысандағы Сақтандыру шартын жасасу Сақтанушы мен Сақтандырылушы арасында электронды ақпараттық ресурстарды айырбастау жолымен жүзеге асырылады.

Электронды нысанда Сақтандыру шартын жасасқаннан кейін Сақтандырушы Сақтанушының электронды поштасының мекенжайына электронды Сақтандыру шартын жөнелтеді.

85. Сақтандыру шартын жасасу кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға сақтандыру жағдайының ықтималдығын және оның туындауынан болатын ықтимал шығындардың мөлшерін айқындау үшін айтарлықтай маңызы бар жағдайлар туралы, егер бұл жағдаяттар белгісіз болса және Сақтандырушыға таныс болмауы керек болса, хабарлауға міндетті.

86. Сақтандыру шартын жасасу және сақтандыру тәуекелін бағалау үшін Сақтандырушы Сақтанушыдан сақтандыру тәуекелін сипаттайтын қосымша құжаттарды (мәліметтерді) талап етуі мүмкін.

87. Сақтандыру шартына өзгертулер мен толықтырулар енгізу Сақтандыру шартын жасасу нысанына сәйкес Сақтанушының жазбаша өтініші негізінде, Сақтандырушының Сақтандыру шартына қосымша келісім жасауы арқылы жүргізіледі. Егер сақтандыру сақтандыру полисін шығару арқылы жүзеге асырылса, онда өзгертулер мен толықтырулар енгізілген кезде сақтандыру полисі мерзімінен бұрын тоқтатылып, жаңасы жасалады.

88. Егер Сақтандыру шарты жасалғаннан кейін, Сақтанушының Шартты жасасу мақсатында Сақтандырушыға сақтандыру тәуекелін бағалау үшін маңызды мән-жайлар туралы жалған ақпарат бергені және Сақтандырушы Сақтандыру шартын жасасу туралы шешім қабылдағаны анықталса, Сақтандырушы Сақтандыру шартын жарамсыз деп тануды талап етуге құқылы.

89. Егер Сақтандыру шартында Сақтанушының жағдайын Қазақстан Республикасының заңнамалық актілерінде қарастырылған жағдаймен салыстырғанда нашарлататын жағдайлар болса, Қазақстан Республикасының осы заңнамалық актілерінде белгіленген ережелер қолданылады.

34. Қағаз нысанда ресімделген Сақтандыру шарты жоғалған жағдайда Сақтандырушы Сақтанушыға оның жазбаша өтінішінің негізінде Сақтандыру шартының телнұсқасын береді. Сақтанушының сұрауы бойынша электрондық нысанда ресімделген Сақтандыру шарты Сақтанушыға Сақтандыру шартын жасасу кезінде көрсетілген Сақтанушының электрондық пошта мекенжайына қайта жіберілуі мүмкін.

Сақтандырушы Сақтанушыдан Сақтандыру шартының телнұсқасын жасау шығындарын өндіріп алуға құқылы, бұл ретте өтелетін шығыстардың жалпы сомасы Сақтандыру шартымен белгіленеді.

14. САҚТАНДЫРУ ШАРТЫНЫҢ ӘРЕКЕТ ЕТУ АУМАҒЫ ЖӘНЕ МЕРЗІМІ

90. Сақтандыру шартында көрсетілген аумақ сақтандыру аумағы болып табылады.

91. Сақтандыру шарты 1 (бір) жыл мерзімге, сондай-ақ тараптардың келісімімен, Сақтанушы өтінген өзге де мерзімге жасалуы мүмкін.

92. Сақтандыру шарты Шартта көрсетілген күннен бастап күшіне енеді және тараптар үшін міндетті болып есептеледі. Егер Сақтандыру шартында өзгеше көзделмесе, сақтандыру арқылы қорғалу кезеңі Сақтандыру шартының мерзімімен сәйкес келеді.

93. Сақтандыру шарты келесі жағдайларда өзінің әрекет етуін тоқтатады:

- 1) Сақтандыру шартының мерзімі аяқталғанда;
- 2) Сақтандырушы сақтандыру сомасының (Сақтандырушының жауапкершілік лимитінің) мөлшеріндегі сақтандыру сомасын жүзеге асырғанда;
- 3) Сақтандыру шарты мерзімінен бұрын тоқтатылғанда.

94. Сақтандыру шарты Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген міндеттемелерді тоқтатудың жалпы негіздерінен басқа келесі жағдайларда мерзімінен бұрын бұзылады:

- 1) сақтандыру объектісі тоқтаған кезде;
- 2) Сақтанушы болып табылмайтын Сақтандырылушының қайтыс болып, ол ауыстырылмаған кезде;
- 3) егер Сақтандырушы Сақтанушыны ауыстыруға қарсылық білдірсе, Сақтанушы сақтандырылған объектіні иеліктен шығаруы;
- 4) сақтандыру жағдайының туындау мүмкіндігі жойылғанда және сақтандыру жағдайынан басқа жағдайларға байланысты сақтандыру тәуекелінің болуы тоқтатылғанда;
- 5) Сақтандырушыны мәжбүрлеп тарату туралы сот шешімі заңды күшіне енгенде;
- 6) егер Сақтандыру шарты Сақтанушыға Сақтандыру полисін беру арқылы жасалған болса, сақтандыру полисіне енгізілген шарттар мен ақпараттың өзгеруі;
- 7) «Сақтандыру қызметі туралы» Қазақстан Республикасының Заңында көзделген жағдайларда.

Көрсетілген жағдайларда шартты бұзуға негіз болған жағдай туындаған кезден бастап шарт бұзылған болып саналады, бұл туралы мүдделі тарап екінші тарапқа дереу хабардар етуі керек.

95. Сақтандыру шарты Тараптардың бастамасы немесе келісімі бойынша мерзімінен бұрын бұзылуы мүмкін. Егер Сақтандыру шартында немесе тараптардың келісімінде өзгеше көзделмесе, Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзуға бастамашы болған тарап басқа тарапқа бұзу жоспарланған күнінен бастап күнтізбелік 15 (он бес) күннен кешіктірмей хабарлайды. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу талаптары Сақтандыру шартында белгіленеді.

96. Сақтандыру шарты осы тараудың 93 және 94-тармақшаларында көзделген жағдайларға байланысты мерзімінен бұрын бұзылған кезде, Сақтандырушы сақтандыру әрекет еткен уақытқа барабар сақтандыру сыйлықақысының бөлігін алуға құқылы.

97. Сақтандыру шарты осы тараудың 93 және 94-тармақшаларында көзделген жағдайларда мерзімінен бұрын бұзылған кезде, Сақтандырушы кері қайтарылатын сақтандыру сыйлықақысының сомасынан істі жүргізу шығындарының сомасын шегеріп қалуға құқылы. Ондай шығындардың мөлшері Сақтандыру шартында кері қайтарылуы тиіс сомадан проценттік қатынаста белгіленеді.

98. Сақтанушы кез келген уақытта Сақтандыру шартынан бас тартуға құқылы.

99. Сақтандыру шарты Сақтанушының бастамасы бойынша мерзімінен бұрын бұзылған жағдайда (Сақтанушы Сақтандыру шартынан бас тартқанда), Сақтандырушы төленген сақтандыру сыйлықақысын немесе сақтандыру жарналарын қайтармауға құқылы.

100. Сақтанушының бастамасы бойынша Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзудың шарттар Сақтандыру шартында айқындалады.

101. Сақтандыру шартының мерзімінен бұрын бұзылуы Сақтанушының кінәсінен оның талаптарын орындамауға байланысты болса, сақтандыру сыйлықақысы (оның бөлігі) қайтарылмайды.

102. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу Сақтандырушының кінәсінен оның талаптарын орындамауға байланысты болса, соңғысы Сақтанушыға өзі төлеген сақтандыру сыйлықақысын немесе сақтандыру жарналарын толық көлемде қайтаруға міндетті.

103. Сақтандыру шартын мерзімінен бұрын бұзу кезінде, егер ол Сақтандыру шарты бойынша сақтандыру төлемдері жүргізілген болса, Сақтандырушы төлеген сақтандыру сыйлықақысын не сақтандыру жарналарын кері қайтармауға құқылы.

104. Сақтандыру шарты Қазақстан Республикасының заңнамасында көзделген жалпы негіздерден басқа, Сақтанушы Сақтандыру шартын жасасу кезінде заңсыз пайда алу мақсатын ұстанса, оның ішінде оның сақтандыру жағдайы туындағаннан кейін жасаса Сақтандыру шарты жарамсыз болып танылады.

15. ҚОСАРЛАНҒАН САҚТАНДЫРУ

105. Қосарланған (көпше) сақтандыру – бір объектіні бірнеше Сақтандырушыда олардың әрқайсысымен жеке шарттар бойынша сақтандыру.

106. Қосарланған сақтандыру кезінде әрбір Сақтандырушы Сақтанушының алдында онымен жасалған Шарттың шегінде жауаптылықта болады, алайда Пайда алушының барлық Сақтандырушылардан алынған сақтандыру төлемдерінің жалпы сомасы нақты залалдан аспауы тиіс.

Бұл ретте Пайда алушы өзімен жасалған шартта көзделген сақтандыру сомасының көлемінде кез келген Сақтандырушыдан сақтандыру төлемін алуға құқылы. Егер алынған сақтандыру төлемі нақты нұқсанды жаппаған жағдайда, Сақтанушы жетпейтін соманы басқа Сақтандырушыдан алуға құқылы.

107. Сақтандыру төлемінен толықтай немесе ішінара босатылған Сақтандырушы келтірілген нұқсанды басқа Сақтандырушылардың өтегеніне орай, Сақтандырушы кері қайтару сәтіне қолданатын әдістемеге сәйкес мөлшері белгіленген шеккен шығыстарды шегере отырып, Сақтанушыға сақтандыру сыйлықақысының тиісті бөлігін қайтаруға міндетті.

108. Сақтандыру жағдайы басталғаннан кейін қосарланған сақтандыру кезінде Сақтанушы Сақтандырушыға басқа сақтандыру компанияларында сақтандыру төлемін жүзеге асыру туралы барлық ақпаратты, оның ішінде басқа Сақтандырушылардан алынған сақтандыру төлемдерінің мөлшері туралы ақпаратты беруге міндетті.

109. Қосарланған сақтандыру кезінде Сақтандырушы сақтандыру жағдайының белгілері бар оқиғаның себептері мен жағдайларын білуге, басқа сақтандыру компанияларымен бірлесіп, сақтандыру жағдайы нәтижесінде келтірілген шығындардың мөлшерін анықтауға құқылы.

16. СУБРОГАЦИЯ

110. Сақтандыру төлемін жүзеге асырған Сақтандырушыға сақтандыру нәтижесінде өтелген залалдар үшін жауапты адамға қоятын Сақтанушының (Сақтандырылушының) төленген сомасының шегінде талап қою құқығы ауысады.

111. Сақтанушы (Сақтандырылушы) сақтандыру төлемін алған кезде Сақтандырушыға ондағы бар барлық құжаттар мен дәлелдемелерді беруге, және оған Сақтандырушыға ауысқан талап ету құқығын жүзеге асыруға қажетті барлық мәліметтердің хабарлауға міндетті.

112. Егер Сақтанушы (Сақтандырылушы) Сақтандырушымен өтелген шығындар үшін жауапты тұлғаға талап қою құқығынан бас тартса, немесе осы құқықты жүзеге асыру Сақтанушының (Сақтандырылушының) кінәсінен мүмкін болмаса, Сақтандырушы

сақтандыру төлемін толығымен немесе тиісті бөлігін жүзеге асырудан босатылады және артық төленген соманы қайтаруды талап етуге құқылы.

17. ЕҢСЕРІЛМЕЙТІН КҮШ ЖАҒДАЯТТАРЫ

113. Егер тараптар еңсерілмейтін күш жағдайларына (форс-мажорға) байланысты, яғни тараптың Сақтандыру шарты бойынша міндеттемелерін орындау мүмкін болмайтын ерекше және болдырмайтын жағдайларға байланысты өз міндеттемелерін тиісті түрде орындау мүмкін еместігін дәлелдейтін болса, тараптар жауапкершіліктен босатылады.

114. Сақтандыру шарты бойынша міндеттемелерді тараптардың біреуі толық немесе жартылай орындауы мүмкін болмаған жағдайда, оларды орындау мерзімі осындай жағдайлар болған уақытқа тең мерзімге кейінге қалдырылады.

115. Егер форс-мажорлық жағдаяттар 3 (үш) айдан астам уақытқа созылса, онда тараптардың әрқайсысы Сақтандыру шарты бойынша міндеттемелерін одан әрі орындаудан бас тартуға құқылы. Бұл жағдайда тараптардың ешқайсысы екінші тараптан Сақтандыру шартының бұзылуынан келтірілген залалдың орнын толтыруды талап етуге құқылы емес.

116. Сақтандыру шарты бойынша міндеттемелерді орындау мүмкін болмаған тарап міндеттемелерді орындауға кедергі келтіретін жағдайлардың туындауы немесе тоқтатылуы туралы екінші тарапқа жиырма күндік мерзімде хабарлауға міндетті.

18. ДАУЛАРДЫ ШЕШУДІҢ ТӘРТІБІ

117. Сақтандыру субъектілерінің арасында Сақтандыру шартын орындау бойынша туындайтын барлық даулар Қазақстан Республикасының заңнамасына сәйкес шешіледі.

19. ҚОСЫМША ШАРТТАР

118. Сақтандыру шартында Қазақстан Республикасының заңнамасына қарама-қайшы келмейтін өзге де шарттар көзделуі мүмкін.

119. Сақтандырушы осы Ереженің негізінде сақтандыру тәуекелдерінің түрлі жинақтарымен және Қазақстан Республикасының заңнамасына қарама-қайшы келмейтін өзге де сақтандыру шарттарымен сақтандыру бағдарламаларын әзірлеуге құқылы.

120. Сақтандыру шартының мазмұны осы Ережеге сәйкес келмеген жағдайда, егер ол Сақтандыру шартында тікелей мазмұндалмаған болса, Сақтандыру шартының талаптары қолданылады.

121. Осы Ережемен реттелмеген бөлікте Қазақстан Республикасының қолданыстағы заңнамасы қолданылады.